

Causæ uniendi sunt, necessitas & utilitas. h. d.
 §. 2. Velut ergo ex causa una Ecclesia, vel Episcopatus in plures dividi permittitur, sic etiam rebus suadentibus plures Ecclesie in unum conjungi possunt. Causæ vero unionum sunt, aut aurgens necessitas, aut evidens utilitas. Necessitas, veluti cum duæ Ecclesie adeo sunt pauperes, ut impossibile sit earum proventus ad victum duorum Sacerdotum sufficere: aut si altera hostium c immanitate desolata sit. Utilitas d, ut eam locorum opportunitas id exposcit, vel temporis qualitas: puta, quia in loco nunc Christianorum dicatur imminutus numerus: aut quia ob fructuum tenuitatem non perinde idonei Sacerdotes ad beneficium procurandum inveniuntur. His igitur casibus ne quid detrimenti divinus cultus, & animarum cura patiatur, debent plura beneficia, vel Ecclesie in unum conjungi.

Sicut unire Episcopatus pertinet ad Romanum Pontificem, si minores Ecclesias ad Episcopum cui subsunt: inferiores vero non possunt unire. h. d.

§. 3. Non tamen omnibus passim quascunque Ecclesias uniendi potestas indistincte permittitur, sed certis duntaxat servatis regulis. Et quidem e, sicut unire Episcopatus, atque potestati alienæ subjicere ad summum Pontificem pertinet, sic ad Episcopum spectat Ecclesiarum suæ diocesis unio, atque subiectio. Ab Episcopo itaque inferiores uniendi potestatem minime sibi vindicare poterunt. Ideoque si Prior vel Abbas monasterium monasterio subjecerit, vel unierit, Episcopi consensu minime requisito, quod inconsulto Præfule fecerit, non subsistet, nec subiectionem, vel unionem Metropolitanam censendus, vel confirmatio sustinebit, cum in diocesi sui Suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare.

Episcopus unire potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato Rectore, vel defensoribus, sed propria mensa non potest. h. d.

§. 4. Usque adeo autem Episcopo in propria diocesi facultas uniendi competit, ut si per eundem consentiente Capitulo Ecclesia Ecclesie, dignitati, vel præbendæ uniatur, aut religioso loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor ei super hoc datus non extitit, nequaquam impugnari valeat. Aliud tamen obrinet, si quam is Ecclesiam mensæ suæ, vel Capitulo uniendam duxerit: id enim Icti Capituli consensus accesserit, & loci consuetudo suffragetur jirritum penitus erit: cum unientium utilitas probabilem non recte factæ unionis suspicionem ingerat.

In unione factenda requiritur consensus non solum Capituli, sed etiam eorum qui ledi possent. h. d.

§. 5. Nec solum Capituli unientis Episcopi in unione consensus exigitur, sed etiam illorum, qui ex unione lædi possent. Unde si aut collegiata, aut partonata alicujus Suffraganei Ecclesia sit unienda, collegii patroni, & Suffraganei assensum intervenire oportebit.

Quis sit Unionis effectus. h. d.

§. 6. Secuta vero unione Canonica statim is, cujus Ecclesie alia per unionem est applicata, eandem in unitam nanciscitur potestatem, & jus, quod in eam olim habebat, cui ab initio præfuit: statimque unitæ Ecclesie eadem privilegia competunt, quæ principali Ecclesie competere comperiuntur.

Per unionem non præjudicatur iuribus Episcopalis. h. d.

§. 7. Sed quæri poterit f: si per Apostolicum Ecclesia in certa diocesi constituta, puta in Perusina, Ecclesie alterius diocesis, veluti Tiphernatis, unita fuerit, an Ecclesia per unionem alteri connexa, per hoc a jurisdictione Præfule Perusini censeatur exempta, & Tiphernati subiecta. Et responsum

a Can. expofuisti. §. si evidens. ext. de præb. b c. eam te. ext. de etat & qualic. in fin. & can. usuc. 10. q. 3. e can. postquam hostilis. 16. q. 1. d can. & temporis. 16. q. 1. e c. sicut unire. ext. de excess. prælat. f can. 2. ext. de relig. dom.

est, a jurisdictione prioris Episcopi unitam Ecclesiam non eximi, cum Romanus Pontifex in hujusmodi unionibus singularis Episcopi jura sua inviolata servari velit.

Unio dissolvitur temporis lapsu, & causæ cessatione, & ab his qui habent jus uniendi. h. d.

§. 8. Dissolvitur autem unio, si temporalis sit, temporis lapsu: quod si sit perpetua, cessantibus eisdem causis, ex quibus facta fuerit, ab iis itidem dissolvi poterit, quorum consensu, & auctoritate olim fuerit instituta: nihil enim tam rationi consonum, quam ut is destruendi habeat potestatem, cui construendi facultas conceditur.

Licet vacans Ecclesia possit uniri, unio tamen Ecclesiarum vacantium dissolvi non potest. h. d.

§. 9. Illud inter instituendam, & dissolvendam unionem interest, quod licet etiam vacans Ecclesia alteri possit uniri, & tamen Ecclesie per unionem connexas vacare contigerit, unio interim vacantium Ecclesiarum dissolvi minime poterit.

TITULUS XX.
 DE IMMUNITATE ECCLESiarUM,
 ET SUBIECTIONE.

Immunitas in hoc titulo large assumitur, & quid sit Immunitas. h. d.

Immunitas est a muneribus indulta exemptio. Sed hoc loco immunitatem large accipimus pro quolibet Ecclesiarum favore, indulgentia, rigoris remissione, & privilegio.

Triplex est species immunitatis Ecclesiarum, localis, personalis & realis: & quod immunitas localis est, per quam profana in Ecclesiis, & non consecratis, vel oratoriis exerceri prohibentur. h. d.

§. 2. Est autem Ecclesiarum immunitas triplex: localis, personalis, & realis. Localis immunitas est, quæ sacris ipsis domibus, aut aliquibus sacrarum ædium intuitu conceditur. Cum enim Ecclesia a secundum Evangelicam veritatem domus esse debeat orationis, merito a profanis usibus esse convenit alienam.

Processus facti, & sententiæ latae in Ecclesiis, vel cœmeteriis sunt nulli. h. d.

§. 3. Seculares b igitur Judices causas, præcipue ubi de sanguinis agitur effusione, & de poena corporali tractatur, in Ecclesiis, vel earum cœmeteriis agere sub anathematis interminatione prohibentur. Absurdum est enim ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela constituti refugii. Processus quoque c, quos ibi legitima contenta prohibitione & sprete ultione divina faciendos duxerint, ac specialiter prolatae sententiæ omni firmitatis robore carebunt.

Consilia publica, nundinæ, & negotia secularia non debent tractari in Ecclesiis. h. d.

§. 4. Publicæ quoque d quarumlibet societatum & universitatum conciones, & consilia, nundinarum, aliorumque secularium tractationes negotiorum, confabulationes, & profana colloquia ab his penitus amoveri debent.

Convivia non debent fieri in Ecclesiis, nisi ex necessitate a & quod dicitur de Ecclesiis, intelligitur etiam de non consecratis & oratoriis. h. d.

§. 5. Sed e & convivia, & hospitia, licet illa despice-re non oporteat, in sacris domibus celebrari, vel exerceri a laicis non poterunt, nec etiam a Clericis, nisi forte transeuntes ob hospitiorum necessitatem illic reficiantur: quod & in oratoriis observari convenit, ut nomini opera jugiter impensa concordet: & ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, idem statui-

a C. cum Ecclesia. ext. 10d. iii. b c. cum Ecclesia. §. seculares ext. eod. c c. 2. §. fin. eod. tit. in 6. d c. 2. §. cessen. eod. tit. in 6 c. non oportet. & can. frq. 42. dist.

statuitur, & de Ecclesia, in qua divina mysteria celebrantur, licet adhuc consecrata non fuerit, quia cum obsequiis divinis sit dedicata, nullis temerariis ausibus est profananda.

Qui inivitus abstrahit a sacris locis, excommunicatur, & quasi sacrilegus punitur. h. d.

§. 6. Sacrorum a locorum intuitu illis conceditur immunitas, qui ad ipsam Ecclesiam confugiunt: nam si eos qui ad statum Principis se proripiunt, ab omni violentia leges seculares vindicant, quanto magis convenit ad templum Domini confugiunt, loci sancti reverentia, auctoritate defendi? Quicumque igitur inde hominem reluctantem reclamantemque violenter abstraxerit, tam aliis poenis pro sacrilegio, quod admittit, quam Ecclesiastica subiacebit excommunicationi.

Non potest quis inivitus abstrahi a domo Episcopi, vel ab Ecclesia circum, intra triginta passus. h. d.

§. 7. Nec b ab abstrahi tantum Ecclesie quenquam inivitus abstrahere non licebit, verum etiam nec a domo Episcopi, & ab abstrahi circuitu intra triginta passus ab ostio: quod spatium Ecclesie reverentia defendi sacri Canones voluerunt.

Liber homo non debet ab Ecclesia violententer abstrahi, nisi imperata vita, & membrorum incolunitate. h. d.

§. 8. Hæc tamen securitas non omnibus æque, & indistincte solet indulgeri, sed status habetur ratio, & causarum, ex quibus quis fugiendum ad Ecclesiam duxerit. Si liber c igitur quis sit, quantumvis gravia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde ad mortem damnari debet, sed Ecclesiarum Rectores vitam & membra debent fugientibus obtinere: aliis tanren poenis de eo, quod inique egerint, puniendi erunt.

Publici latrones, & qui in sacris locis, immunitatis spe delinquant, privilegiis sacrorum locorum non gaudent. h. d.

§. 9. Hoc autem d de publicis latronibus, vel nocturnis agrorum populatoribus, viarumque obsessis intelligi non oportet. Hi enim secundum Canonicas sanctiones nulla impunitate præstita violenter, & egressionis adhibitis insidiis, ab Ecclesia extrahi poterunt. Idem & de his statuendum erit, qui impunitatem suorum excessuum obtinere sperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel ipsarum cœmeteriis committere non verentur, quæ nisi per Ecclesiam crederent se defendi, nullo pacto commissuri fuerant: tales enim cum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, & frustra legis invocet auxilium, qui in ipsam legem committit, immunitatis privilegio, quo se fecerunt indignos, minime gaudebunt.

Dominus præstito juramento de impunitate, potest servum suum etiam inivitus ab Ecclesia abducere. h. d.

§. 10. Quod si servus sit e, qui ad Ecclesiam confugerit, postquam de impunitate Dominus Clericis juramentum præstitit, ad servitium domini sui redire compellitur: alioqui si redire nollit, a domino occupari poterit: famuli enim, qui dominos metunt, si ad Ecclesie septa confugerint, intercessionem debent quærere, non latebras: nec quenquam religionis reverentia proprio jure fraudari convenit.

Clerici & Monachi deservientes Ecclesie, sunt exempti a muneribus personalibus. h. d.

§. 11. Personalis f immunitas est, quæ personis Ecclesiasticis indulgetur. Cum enim in Clericorum ministerio constituti, non nisi altari & sacrificiis deservire debeant, rectissime constitutum est, ut Deo dicati ab omnibus personalibus muneribus reddantur immunes. Personalalia autem munera sunt, quæ cum corporis labore, & animi sollicitudine, ac

a C. diffiniuit. 17. q. 4. b Can. id constituimus. 17. q. 4. c c. inter alta §. si libert. exte. eod. d c. inter alia. §. super hoc exte. eod. e c. inter alia. §. fin. exte. eod. f c. non minus. exte. eod. tit. can. Clericis. eod. tit. in 6. & §. realis.

vigilantia principaliter sustinentur. Generaliter igitur Episcopi Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Monachi immunitate omnis tutelæ, & curæ ipso jure gaudebunt.

Miserabilium personarum tutelam debent Clerici suscipere, hoc dicit.

§. 12. Viduarum s autem, & orphanorum curam suscipere non solum non prohibentur Clerici, sed etiam jubentur, cum ipsis cupiditatis negotia, non pietatis interdicanur.

Ad murorum custodia etiam Clerici tenentur, tempore necessitatis. h. d.

§. 13. Excipitur b etiam ab his muneribus murorum custodia: a qua si magna imminet necessitas, neminem excusari constitutum est, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas custodiri.

Persona Ecclesiastica non possunt a secularibus potestatibus collectari. h. d.

§. 14. Realis immunitas est, per quam res Ecclesiasticæ a censu, vel collectis potestatum secularium liberæ redduntur. Siquidem c tam profanis legibus, quam sacris canonibus sub excommunicationis, & interdicti poena constitutum est, ne quis eorum, qui jurisdictionem temporalem obtinent, possit tributa, collectas, seu quascunque exactiones sub quovis titulo, vel colore imponere Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis pro domibus, prædiis, vel quibuscunque possessionibus legitime acquisitis, etiam ipsæ Ecclesie, vel personæ, vel res sint intra illorum territorium constitutæ.

Ob magnam necessitatem, vel utilitatem, consulto Pontifice, possunt Clerici, sine tamen coactione, laicis subvenire. h. d.

§. 15. Si tanta d tamen sit in republica necessitas, aut utilitas, ut Episcopus cum Clero suo laicorum non suppetentibus facultatibus communes utilitates per subsidia Ecclesiastica sublevandas ducant, Romano prius consulto Pontifice omni penitus cessante coactione poterunt aliquid in commune conferre, & laici humiliter ac devote cum gratiarum actione suscipere.

Ecclesia Episcopo omnimodam subiectionem debent. h. d.

§. 16. Quemadmodum autem sacrosanctis domibus secularium potestatem intuitu omnimoda debetur immunitas, tam locorum ratione, quam personarum, & rerum: sic eisdem rationibus ab illis proprio Episcopo omnimoda subiectio debetur e. Nam quantum ad ipsa loca pertinet (ut paulo ante diximus) nemo Ecclesiam in diocesi edificare poterit, aut consecrare, præter sui Præfule conscientiam. Quoad personas Ecclesiasticas, ipsi debetur Canonica obedientia f, subiectio, reverentia: ad eundem spectat institutio, destitutio, correctio, reformatio causarum omnium ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium jurisdictionis, Ecclesiasticarum censurarum promulgatio, Sacramentorum exhibitio. Si res Ecclesiasticas spectes, ipsi census debentur, ipsi cathedraticum, sive synodaticum, ipsi procuratio annua, ipsi mortuariorum, & decimarum quarta.

Ad Episcopum quadam pertinent jure ordinationis, quadam lege jurisdictionis, quadam lege diocæsans. h. d.

§. 17. Sed hæc omnis pastoralis potestas in tria principalia membra contrahitur: quadam enim ad Episcopum spectant jure ordinis, ut Clericorum ordinatio, virginum benedictio, altarium, & Ecclesie consecratio: quadam lege jurisdictionis, ut corrigendi, conferendi, excommunicandi, & instituendi potestas: quadam lege diocæsans, ut jus census, & cathedraticum exigendi, decimam percipiendi, jus hospitii indicendi, & his similia.

a Dist. 87. in sum. & dist. 88. in sum. b c. 2. extr. eod. tit. c cap. 1. §. volente. eod. tit. in 6. & §. personalis. d. tit. d. c. adversus. §. verum extr. eod. e c. de Xenodochiis. ext. de relig. domib. f c. conquerente. §. nos. extr. de offic.

milia. Sed cum tam de locali, quam de personali subje-
ctione, deque his, quæ ad Episcopos tam jure ordinis,
quam lege jurisdictionis pertinent, supra locis congruis
locuti fuimus: transeamus nunc ad eam subjectionem,
quæ cognoscitur ex solutione census, & rerum quæ lege
diocesana ad ordinarium pertinent.

TITULUS XXI.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, ET
PROCURATIONIBUS.

Census generaliter sumptus continet omnem pensionem, spe-
cialiter vero tantum cathedraticum. h. d.

Census appellatio generalis est, sumiturque pro om-
ni pensione, quæ Prælatis de Ecclesiasticis proven-
tibus singulis annis in signum subjectionis vel al-
terius juris penditur. Speciali tamen nomine census, qui
Episcopo ab Ecclesiis in argumentum subjectionis tribui-
tur, Cathedraticum appellatur: eo quod ob honorem ca-
thedræ persolvatur.

Quibus temporibus, & quibus causis potest census constitui
in Ecclesiis. h. d.

§. 2. Constituitur autem census, aut fundationis tem-
pore, aut consecrationis, aut donationis, aut tempore
immunitatis indulgæ. Fundationis aut consecrationis tem-
pore census imponitur, quia veluti præter ordinarii con-
sensum, nec fundari, nec dedicari potest Ecclesia: ita
eodem tempore certum censum Episcopis in subjectionis
signum constituere poterit. Sed nec illud insolitum, aut
novum haberi debet, ut cum Episcopi Ecclesias piis lo-
cis rite concesserint, aut exemptas fecerint, aliquid sibi
in eis pensionis nomine reservent. Sedes quoque Apo-
stolica cum libertatis privilegium vel etiam quibusdam Ec-
clesiis protectionis indulget præsidium, censum gratis obla-
tum suscipit, & in literis Apostolicis, ad futurorum Pon-
tif. memoriam quantitas census exprimitur. Sed a &
patrono fundationis tempore poterit Episcopus moderatos
sumptus constituere.

Simplices Sacerdotes non possunt proprias Ecclesias facere cen-
suales: & qui de facto id fecerit, ab Ecclesia removebitur. h. d.

§. 3. Simpliciter autem Sacerdotes, vel Clerici non pos-
sunt Ecclesias, quibus præfunt, propria auctoritate, præ-
sertim post eorum decessum, censuales efficere. Ideoque
b qui ab eisdem quadam collusione pensionem annuam
de Ecclesiis receperint, illis defunctis super pensionis re-
ceptione audiendi non erunt, si Romani Pontificis, aut
alterius, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem super
hoc non intervenisse constiterit. Quin potius si qui per
collusionem c talia facere comperti fuerint, ab ipsi Ec-
clesiis removendi erunt.

Episcopus non potest novum censum imponere, vel vete-
rem augere, præter cathedraticum. h. d.

§. 4. Sed nec Episcopus ipse, aut quilibet alius Ecclē-
sias novos census imponere, aut veterem augere, aut par-
tem proventuum suis usibus vendicare poterit: idque adeo
obinet, ut etiam si juramentum e de novo censu persol-
vendo quis suscepit, non propterea solvere, sed absolvi
ab illicito jurejurando debeat. Nec quicquam profuerit,
quod Episcopus, vel quilibet de novo f illas de manibus
Laicorum eriperit: nam nec eo casu præter cathedrati-
cum, & quæ cæteris imponuntur, aliquid exigi poterit.

Ex causa & non in propriam utilitatem potest Episcopus
novum censum constituere, vel augere veterem, accedente
consensu Capituli. h. d.

a C. præterea. in fin. extr. de jur. patron. b Canon. præterea.
extr. eod. tit. c o. cum Clericis. extr. eod. tit. d c. prohibemus.
extr. eod. tit. e c. significavit. de tit. f canon. Ecclesiis. ex-
tr. eod. tit.

§. 5. Quod autem diximus, Episcopum nec novum pos-
se censum imponere, nec augere veterem, ita intelligi
oportet, si in propriam velit utilitatem convertere. Cæ-
terum si non in suum, sed in alterius sibi subiectæ Ecclē-
siæ commodum, ex justa causa, vel novum censum con-
stituere, vel veterem augere, vel etiam minuere velit,
Capituli accedente consensu, id sibi minime interdicitur.
Provincia & Ecclesiæ de novo conversa in persolvendis cen-
sibus servabunt consuetudinem vicinarum. h. d.

§. 6. Sed quis erit modus obsequiorum Metropolitanorum
exhibendorum, si qua de novo a conversa provincia, ad
alicujus Ecclesiæ jurisdictionem accesserit? Et ex facto
responsum est, id observari debere, quod in vicinis pro-
vinciis observatum reperitur.

Episcopis visitantibus debetur procuratio. h. d.

§. 7. Ulterius Prælatis diocesium visitantibus b, etiam
procuratio debetur. Est autem Procuratio necessarium
sumptuum exhibitio. Nam cum Apostolico testimonio suffra-
gante congruum sit, ut a quibus spiritualia recipimus, eis-
dem etiam temporalia nostra communicemus: rectissime con-
stitutum est, ut cum Prælatis diocesim peragrandio divina no-
bis exhibent, illis etiam a nobis temporalia exhibeantur.

Episcopus remittens Ecclesiæ servitia, non censetur remittere
procuracionem, sed illam dare detrahentes potest excommunicare,
& procuracioni non præscribitur. h. d.

§. 8. Et adeo visitationi annexa est procuratio, ut si Episcopus
c alicui Ecclesiæ omnia servitia remiserit, eidem visi-
tandi nihilominus moderata debeatur procuratio: quam si
visitati exhibere negaverint d, si quam in contumaces tite-
lulerit sententiam, erit inviolabiliter observanda, cum nec
nullam adversus procuracionem, quæ ratione visitationis com-
petit, præscriptionem currere dignoscatur e.

Qui visitare possunt, & quod Archiepiscopus potest visitare pro-
vinciam, etiam cum Suffraganeis non sint negligentes. h. d.

§. 9. Visitandi f vero sollicitudo non modo incumbit
Episcopis, verum etiam Archiepiscopis, Patriarchis, sedis
Apostolicæ Legatis, Nunciis, Archidiaconis, & Decanis:
qui quidem ne non tam divina, quam propria quaerivisse
videri possunt, caute prospicient, ut ea, quæ tam gene-
rali g, quam Lateranensi Concilio h continentur, & quæ
Innocentiana i constitutione, atque aliis Canonibus salu-
briter constituta comperiuntur, inviolabiliter observent.
Quod autem diximus, Archiepiscopis visitare licere pro-
vinciam, ac procuraciones a locis recipere visitatis, tunc
etiam sibi locum vendicat, cum ejus Suffraganeis argui
negligentiam nomine non possunt: nec enim propterea mi-
nus suam libere visitare provinciam poterunt.

Ob oratorium non est exigenda procuratio, & ob urgentem
necessitatem potest Episcopus exigere charitativum subsidium.
h. d.

§. 10. Postremo k admonendi sumus, propter privatum
oratorium, in quo quis interdum celebrat, procuraciones,
quæ visitationis ratione debentur, a quoquam exigere vel
extorqueri non posse: sed nec aliis exactionibus subditos
suos Episcopi gravare debent l, nisi quandoque eisdem
multæ superveniant necessitates: quibus casibus si mani-
festa ac probabilis causa extiterit, cum charitate mode-
ratum ab eis postulare subsidium sustinendi erunt.

TITU-

a C. super eo. extr. eod. tit. b Extr. cons. vas. eod. tit. & can.
cum Apostolus. extr. eod. tit. & per totum tit. & in 6. c. cap.
cum venerabilis. extr. eod. d c. cum nuper. eod. tit. extra. e. c.
accidentes. extr. de præscrip. f can. felicis. eod. tit. in 6. &
Clem. 1. d. tit. & can. sopite. & can. cum instantia. extr. eod.
tit. g. can. 2. eod. tit. in 6. h c. cum Apostolis. extr. eod. i. c.
1. eod. tit. in 6. k c. fin. extr. eod. tit. l c. cum Apostolus. §.
prohibemus. extr. eod. tit.

TITULUS XXII.
DE CAPELLIS MONACHORUM.

Omnes Ecclesie postea in diocesi subsunt Episcopo, etiam mo-
nasteria, & Monachorum capella, nisi defendantur privilegio,
vel præscriptione. h. d.

Uaque adeo autem omnes basilicæ a per diversa loca
constructæ in Episcopi, in cujus territorio positæ sunt,
potestate consistunt, ut si Ecclesia b, ubi Monachi ha-
bitant, populi curam habeat, cum per Monachum plebs re-
gi non debeat, Capellanus ad consilium Monachorum ab
Episcopo fit instituendus: ita ut consuetudine, aut quovis
statuto contrario non obstante, ex solius Episcopi arbitrio
tam ordinatio ejus, quam depositio, & totius vitæ pendeat
conversatio. Nec id mirum videri debet, cum c monasteria
ipsa & Monachorum disciplina, si nec privilegio, nec legitima
præscriptione doceantur exempta, ad eum pertineant
Episcopus, in cujus sunt territorio constituta.

TITULUS XXIII.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

Xenodochia, Orphanotrophia, & loca similia Episcopis sub-
sunt, qui providere debent, ne illorum res dissipentur. h. d.

Xenodochia quoque, Orphanotrophia, Brepotrophia,
Nosocomia, Gerontocomia, aliaque similia loca, ad
Episcoporum d, in quorum sunt diocesi, sollicitudi-
nem pertinent, per eosdemque ad eas utilitates, quibus con-
stitutum sunt, ordinanda ac dirigenda erunt: nec postquam
hujusmodi loca ad hospitalitatis usum e, & pauperum pro-
visionem, Pontificis ordinatione deputata fuerint, ad profanos
usum converti poterunt: cum ea, quæ ad certum usum largi-
tione fidelium sunt destinata, ad alium salva sedis Apostoli-
cæ auctoritate, converti non valeant.

Ordinarii loca pia & religiosa possunt reformare auctoritate
Apostolica, si opus sit reformatione. h. d.

§. 2. Quinimo f si talium locorum Rectores exempti sint,
si tamen illorum cura postposita, bona & jura ipsorum ab usur-
patorum manibus vindicare negligant, aut quoquo modo res
illorum collabi sinant, poterunt ordinarii auctoritate Apo-
stolica sibi ex Viennensi Concilio præfrita, loca ipsa salubri-
ter reformare, & occupata, alienata, deperdita, ut in sta-
tum pristinum redigantur, procurare: contradictoresque
quoscumque per censuram Ecclesiasticam & aliis juris reme-
diis compescere, licet nullum per hoc exemptionibus, seu
privilegiis, quoad alia, præjudicium generari debeat.

Xenodochia, & loca similia non possunt in beneficium conser-
vi, nisi certis casibus. h. d.

§. 3. Eodem cavetur Concilio g, ut nullus ex hujusmodi
locis secularibus Clericis in beneficium conferatur, etiam si
consuetudine id fuerit alias observatum, nisi in illorum fun-
datione aliter constitutum fuerit, sive per electionem sit de
Rectore hujusmodi locis providendum: sed quod eorum gu-
bernatio vitis providis, ac boni testimonii committatur, quos
bona prædicta in alios usus convertere, præsumptio verisimi-
lis non existat.

Administratores hospitalium æquiparantur tutoribus. h. d.

§. 4. Ut autem h hi demandatæ sibi curæ diligentius infi-
stant, instar tutorum & curatorum debent juramentum præ-
stare, ac de bonis inventaria conficere: & ordinariis, seu
aliis, quibus loca hujusmodi subsunt, vel deputandis ab eis,
singulis annis de administratione sua rationem reddere: quod
si secus a quoquam fuerit attentatum, provisio, seu ordina-
tio minime valebit.

a Can. omnes basilicæ. 16. q. 7. b c. 1. extr. eod. tit. & c. 1.
eod. tit. in 6. c c. pen. extr. de relig. domib. & c. 2. extr. eod. tit.
d c. de Xenodochiis. extr. eod. tit. e c. 2. ad hæc. extr. eod. f
Cl. 2. in princ. eod. tit. g Cl. 2. §. ut autem. eod. tit. h d. Cl.
2. §. 1. vers. illi etiam. eod. tit.

Supradicta non habent locum in hospitalibus militarium ordi-
num, aut religiosorum. h. d.

§. 5. Prædicta a vero ad hospitalia militarium ordinum,
vel aliorum religiosorum minime extenduntur. Hi enim
suorum ordinum institutiones & consuetudines observare
cogendi erunt.

Hospitalibus circa sacramentorum exhibitionem servanda est
antiqua consuetudo. h. d.

§. 6. Sed b & si qua sint hospitalia, altaria & coemete-
rium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & Sa-
cramenta Ecclesiastica pauperibus ministrantes, quoad exer-
cenda & administranda spiritualia prædicta, antiquam con-
suetudinem Viennense Concil. observari voluit.

TITULUS XXIV.
DE SEPULTURIS.

Civ. in Ecclesiis & locis sacris sepultura constituantur.

Tractemus nunc de Sepulturis, quæ quidem per fideles,
nonnisi in sacris & religiosis locis, ideo constituntur,
quod minus ibi spiritibus vexantur immundis, & quod
Sanctorum illorum commendantur patrocinis, quorum no-
mini Ecclesia, in qua corpora coniescunt, est consecrata.
Accedit c, quod defunctorum proximi ad sacra loca venien-
tes, sepulturamque conspicientes, suorum recordantur, &
pro eis piæ precès fundunt. Unde d mortuorum sepultura,
& coemeteria apud illas Ecclesias, & monasteria ex antiquo
disposita esse comperiuntur, in quibus religiosorum con-
ventus sunt constituti, ubi orationes, & Missarum solennia,
tam pro vivis quam pro defunctis, frequentius celebrantur.

Unusquisque habeat liberam facultatem sepulturam eligendi,
& si quis non eligat, in parochiali Ecclesia, aut majorum sepul-
chris est sepeliendus. h. d.

§. 2. Regulariter igitur in parochiali Ecclesia, aut ibi
quib sepeliendus erit, ubi majorum e suorum sepulchra
constituta reperiuntur: nulli f tamen propterea propriam,
si contemptus absit, negatur eligere sepulturam: quod
ufque adeo obtinet g, ut antiqua dimissa, novam possit
quis etiam in loco minus religioso sibi deligere: nec prop-
terea poterit hodie electio talis impugnari, licet antiqua
jura super hoc diversa esse videantur.

Uxor non tenetur sequi sepulturam viri, si velit aliam eli-
gere. h. d.

§. 3. Nec b ulla super hoc inter virum & mulierem
facienda est distinctio, quasi uxor capitis sui sequi judi-
cium & sepulturam sit compellenda: sed utrique æqualis
erit eligendi facultas, cum hujusmodi electio ad eum sta-
tum pertineat, quo mulier a lege viri solvitur.

Si uxor sepulturam non eligat, tenetur sequi sepulturam
ultimi viri, si plures habuerit. h. d.

§. 4. Si tamen ipsa sibi sepulturam non eligat, & plu-
res forte viros habuerit i, cum viro ultimo, cujus domi-
cilium retinet, tumulanda erit.

Filius familias licet non possit aliquid relinquere pro anima,
si cavet castrensium peculio, vel quasi, tamen potest sibi eligere se-
pulturam, nisi sit impubes: quo casu poterit pater sepelire il-
lum, ubi voluerit, nisi sit consuetudo in contrarium. h. d.

§. 5. De filiis familias, an sibi sepulturam eligere va-
leat, dubitari poterit, & multum interest, an ejus aetas
intra pubertatis annos contineatur, an vero pubertatem
excesserit: primo enim casu sepulturam eligere non po-
terit: permittendum k tamen erit patri, si id loci con-
suetudo

a Clem. 2. §. permissa. eod. tit. b Cl. 2. §. fin. eod. tit. c c. cum
gravia. 13. q. 2. d c. fraternitatem. in princ. extr. eod. tit. e
can. 1. & c. fraternitatem. extr. eod. tit. f c. in nostra. extr. eod.
tit. g c. 2. §. 1. eod. tit. in 6. h c. de uxore vero. extr. eod. tit.
i c. is qui. §. 1. eod. tit. in 6. k c. de uxore. §. fin. extr. eod. tit.

fuetudo patiat, ubicunque voluerit, illum sepelire: quod si consuetudo id non habeat...

Religiosi non possunt sibi sepulturam eligere. h. d. §. 6. Impuberi similes religiosi habentur: hi enim, cum propriae voluntatis libertatem...

Non potest quis etiam iurejurando a seipso abstinere liberam eligenda sepultura potestatem. h. d. §. 7. Alias autem sepulturae usque adeo libera esse debet electio...

Mortuus ruri, qui sepulturam non elegit, si sine periculo possit exportari, vel in parochiali Ecclesia, vel in maiorum sepultura debet sepeliri. h. d. §. 8. Illud etiam tamen in dubium venire potest, si quem, dum animi, vel agri colendi causa rusticatur...

Quibus non communicavimus vivos, nec mortuis communicamus. h. d. §. 9. Non tamen omnes, qui fato functi fuerint, Ecclesiastica tradendi sunt sepulturae...

Tumulati contra canones, sunt exhumandi, si illorum corpora possunt discerni a corporibus fidelium. h. d. §. 10. Et si contigerit aliquando horum corpora in coemeterio Ecclesiastico tumulari...

Qui contemptis clavibus non humanos in locis sacris humaverit, excommunicationem incurrit, a qua non est absolvendus antequam arbitrio Episcopi satisfecerit. h. d. §. 11. Si quis autem b contemptis Ecclesiae clavibus huiusmodi personas, aut interdicti tempore quoslibet, in Ecclesiis vel coemeteriis sepelire ausus fuerit...

a C. pen. eod. tit. in 6. b d. c. pen. in fin. in 6. c c. fn. eod. tit. in 6. d c. 1. in princ. eod. tit. in 6. e c. is qui in princ. eod. tit. in 6. f c. sacris. in princ. extr. eod. tit. g c. sacris est. extr. eod. tit. h Clem. 2. eod. tit.

Reconciliati, licet aliqui Ecclesiastica sepultura non essent tradendi, post reconciliationem tradi poterunt. h. d.

§. 12. Sed haec de illis intelligenda sunt, qui impenitentes decesserint, nec in articulo saltem mortis Ecclesiae reconciliati fuerint. Nam a si, dum forsitan in extremis agerent, legitime absoluti fuerint, Coemeterium his & alia Ecclesiastica suffragia denegari non debent...

Cadavera punitorum poenitentium sunt tradenda sepulturae Ecclesiasticae. h. d.

§. 13. Ex his apparet, eorum cadavera, qui post confessionem Deo peractam, pro sceleribus suis in patibulis suspenduntur b, ad Ecclesiam esse deferenda, & oblationes pro eis offerendas. Cum enim pro peccatis suis poenam extremam solverint, & digne poenituerint, non iudicat Deus bis idipsum.

Deprehensi in scelere & vulnerati, si confessi ex vulneribus mortui fuerint, item improvise casu oppressi, non privantur Ecclesiastica sepultura. h. d.

§. 14. Quin etiam c si, dum in scelere comprehenduntur, vulnerati fuerint, & Sacerdoti postmodum confessi, ex vulneribus acceptis decesserint, commemo eis minime denegabitur: quanquam si dum seipfos defendunt, interfecti fuerint, aliud sit statuendum. Is autem, quem casus improvisus opprimit d, si nihil aliud obstat, Ecclesiastica sepultura non arcebitur.

Pro sepultura non possunt Clerici aliquid exigere: nec consuetudo in contrarium valet, possunt tamen sponte oblatum accipere. h. d.

§. 15. Illud etiam atque etiam admonendi sumus, sacris Canonibus penitus interdicti e, ne quis terram pro sepulchro vendere, aut pro hominibus sepeliendis quoquo modo munera f exigere audeat, nisi forte sepeliendus Ecclesiae, in cuius atrio g sepelitur, aliquid vivens tradi iusserit, aut post mortem ipsius parentes, proximi, vel haeredes pro luminariis, vel elemosyna aliquid ultro dare voluerint: quo casu sponte oblatum licite recipi poterit: peti b, vero, vel aliquid exigi, est omnino vetitum, ne aut venalis dicatur Ecclesia, aut Clerici hominum interitu gaudere videantur, si ex illorum cadaveribus studeant habere compendium, nec obtentu cuiusquam consuetudinis, nisi pia & laudabilis fuerit, reatum suum quis excusare poterit.

TITULUS XXV. DE CANONICA PORTIONE.

Quid sit Canonica portio, & quod est duplex, parochialis & Episcopalis, & quod parochialis debetur curato de relictis factis Ecclesiae, in qua quis posthabita propria Ecclesia elegit sepeliri. h. d.

Canonica portio est, quae de relictis & proventibus Ecclesiis obvenientibus detrahitur, & Praelatis debetur. Est autem duplex, Parochialis, & Episcopalis. Parochialis est, quae Parochiali Ecclesiae, vel ipsius Curato, & rectori debetur. Sciendum est enim, si quis in alia Ecclesia, quam in ea, in qua divina audit officia, & Ecclesiastica sacramenta percipit, sepulturam sibi elegerit (quod quibus casibus fieri possit, proxime exposuimus,) ne parochialium Ecclesiarum Rectores, quibus cura incumbit animarum, debitis fraudentur subsidiis, constitutum esse i, ut Curatus de his rebus, quas deinceps pro anima sua in ultima dispositione reliquit Ecclesiae in, qua sepeliri elegerit, quartam partem

a C. fn. extr. eod. tit. b can. quaesitum est. 13. q. 1. c can. fures. Clem. pen. 13. q. 2. d c. ex parte parentum. extr. eod. tit. e c. pen. extr. eod. f can. quaesita est. §. unde. 13. q. 2. g can. praecipuum. d. 13. q. 2. h d. can. quaesita. §. petri. i. c. cuius super, & c. seq. extr. de sepuls.

partem percipiat, aut aliam, quam legitima consuetudo praerexerit.

De his, quae quis vivens, & sanus contulit alicui Ecclesiae, Curato non debetur canonica portio: secus si infirmus, & ex eadem infirmitate decedens. h. d.

§. 2. Sed eth nihil quidem testamento quis reliquerit, sed in aegritudine a coactitatus cum bonis suis ad loca religiosa se transtulerit, Ecclesiae parochialis Canonica portio debetur, si modo ille de eadem aegritudine decesserit. Quod si sanus ad ea loca se transtulerit, de his, quae locis ipsis contulit, cogi non poterit aliquid Ecclesiae, a qua discessit, impertiri: quia liberum est eis tunc bona sua non solum religiosis, sed etiam quibuslibet privatis conferre.

Canonica portio solvitur Ecclesiae, in qua quis divina percipit: & si duo quis habeat domicilia, dividetur inter Ecclesias duorum domiciliorum. h. d.

§. 3. Dabitari tamen potest, si cuius b majores antiquitus in aliqua Ecclesia sepeliri consueverant, ea dimissa alibi sepulturam elegerit, num dimissa canonica portio debeatur, an parochiali. Et statutum est, illi persolvendam, in qua quis audire divina, vel sacramenta recipere debet. Quod si is, qui duo habet domicilia, seque in utroque collocat aequaliter, in loco tertio sepulchrum eligat, domiciliorum Ecclesiae inter se canonice portionem dividat.

Posit, de quibus rebus parochialis non detrahitur. h. d. §. 4. Sunt etiam quaedam relictis, ex quibus canonica portio detrahi non debet, ut puta, si quid pro fabrica, pro luminariis, pro anniversario, pro equis d, vel armis contra infideles exercendis, vel alias ad perpetuum cultum divinum, vel particulari personae legatur: de quibus omnibus, nisi ea machinatione facta fuerint, ut parochialis Ecclesia fraudetur, huiusmodi portio detrahenda non erit.

Minores, & Praedicatorum indistincte de omnibus obventionibus parochialium portionem solvere tenentur.

§. 5. Sed istud e quidem ita demum obtinet, si neque in Minorum, neque in Praedicatorum quis Ecclesiis sepulturam sibi elegerit: hoc enim casu dictorum ordinum fratres de omnibus obventionibus tam funeralibus, quam quibuscunque, & quomocunque relictis distincte, vel indistincte ad quoscunque certos, vel determinatos usus, etiam de quibus canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel de iure non debet, necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo, infirmitate donatis, vel dantis, de qua decesserit, quomocunque, directe, vel indirecte quartam partem parochialibus Sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus integre largiri tenentur.

Canonica Episcopalis est, quam detrahit Episcopus de relictis pro anima, quam testator prohibere non potest, & ubi eadem ratio, eadem debet esse juris dispositio. h. d.

§. 6. Canonica portio Episcopalis est, quae de relictis alicui Ecclesiae pro anima ab Episcopo deducitur. Nam veluti parochialis Ecclesia pro labore, & cura, quam gessit, animarum, certam portionem detrahit de relictis alteri Ecclesiae, in qua quis sepulturam elegerit, sic etiam licebit ipsi Episcopo f, nisi sibi quadragenaria g obset praescriptio, curae pastoralis intuitu, quam dioecesi superintendens suscipit de relictis, & pro anima cuiuslibet Ecclesiae oblati canonice sumere portionem: etiamsi testator expresse, quod non Episcopi velit esse relictum, sed tantum Ecclesiae, cum privata testatoris dispositio generalem canonis constitutionem immutare nequeat b.

Ecclesiae debetur Canonica portio de relictis Episcopo, quam tamen potest testator prohibere. h. d.

a C. de iis. extr. de sepuls. b C. 2. de sepuls. in 6. c C. fn. ext. de test. d c. in nostra. extr. de sepuls. e Clem. 2. §. verum. & per eorum tit. de sepuls. f c. requisisti. in princ. extr. de test. g c. de quarta. extr. de praescript. h. d. c. requisisti. ver. secus autem.

§. 7. Item a ex contrario, quemadmodum Episcopo sua portio competit, si quid Ecclesiae relinquatur: ita si quid Episcopo relictum fuerit, Ecclesia de illo Canonice petere portionem poterit. Sed hoc casu, si testator exprimat, quod velit illud Episcopi tantum esse, non Ecclesiae, testatoris erit servanda dispositio.

Si quid simpliciter Episcopo a conjuncto fuerit relictum, in dubio non debetur Ecclesiae Canonica portio: secus si ab extraneo. h. d.

§. 8. Sed b in hac specie multum intererit, qua legandi formula testator usus fuerit. Nam si simpliciter dixerit, Rem talem relinquo, distinguendum est, Episcopi propinquus legat, an extraneus. Primo enim casu, cum non Ecclesiae relictum praesumatur intuitu, nisi forte id probetur, sed personae, de relictis in vita Episcopi Ecclesiae petere nihil poterit. Contraria obtinet praesumptio, & dispositio, si ab extraneo quid Episcopo relictum fuerit.

Si quid conjunctim legatur Episcopo & Ecclesiae, si inter ipsos divisio, etiamsi testator hoc reliquerit Episcopo, illud Ecclesiae: nisi stare velit testatoris voluntati, quod ob favorem ultima voluntatis conceditur. h. d.

§. 9. Quod si c conjunctim dictum fuerit, Relinquo rem Episcopo & Ecclesiae, de ea inter ipsos Canonice divisio facienda erit. Si vero istud Episcopo, & illud Ecclesiae relinquatur, relictis inter Episcopum, & cathedralem Ecclesiam ad Canonice divisionem sunt redigenda: nisi ambo testatoris velit esse dispositione contenti, quam propter ultimam voluntatis favorem observare est satis concedens, ubi neque fraus intervenit, nec alteruter nimium debita portione fraudatur.

Cum Ecclesiis inferioribus Episcopus non dividit sibi relictum, sed bene detrahit quartam de relictis dictis Ecclesiis. h. d.

§. 10. Secus d autem est, si quid legatur Episcopo, & capellis, vel monasteriis, aut aliis piis locis: nam hoc casu, quod Episcopo legatur, ejus praecipuum est, cum Ecclesia cathedrali, & de illis quae aliis locis legantur, portionem Canonice nihilominus obtinebit. Et haec ideo tam varie, quia non tanta inter monasteria, aut capellas est communitio, quanta inter Ecclesiam cathedralem, & Episcopum, qui cathedrati spiritali copulatus est conjugio: unde & quae acquirit Episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit.

Si testator aliquid Episcopo, aliquid Ecclesiis reliquit, & iussit Episcopum esse contentum suo relictis, posthabita detractione quarta, servanda est testatoris voluntas, nisi sit facta in fraudem. h. d.

§. 11. Hoc autem tunc obtinere oportet, si simpliciter Episcopo legatum factum fuerit: ceterum si eam adiecerit conditionem testator, ut Episcopus suo sit legato contentus c, & ipse legatum agnovit, quia per hoc aliis renunciale videtur, de ceteris portionem exigere non poterit. Sed si constitit, quod eadem adiecta conditione in fraudem modicum constituit mortuarium, ut Episcopus portione debita fraudetur in ceteris, quia dolus cuiquam patrocinari non debet, poterit is etiam ex aliis relictis exigere portionem a Canone constitutam, salvis tamen indulgentiis, quae a Romano Pontifice quibusdam regularibus sunt concessae.

Relictum ei, qui potest propriam possidere, non habent praelationem vel administrationem, a quocunque praesumitur relictum intuitu propriae personae, non Ecclesiae. h. d.

§. 12. Illud f etiam generaliter observandum est circa eum, qui propriam possidere potest, praelationem, vel admi

a C. requisisti. §. si ab extraneo, extra, de test. b d. c. requisisti. §. si vero c. d. c. requisisti. §. quid si & seq. extr. de test. d. c. requisisti. §. secus autem. extr. de test. e c. officii. & infra. extr. de test. f c. requisisti. §. illud. extra. de test.